

Nr 43

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motioner angående användningen av djur för vetenskapliga experiment, m. m.

Motionerna

Till jordbruksutskottet har hänvisats följande av utskottet till behandling i ett sammanhang upptagna motioner

dels motionen 1972:40 av herr Henmark m. fl. (fp, s, c, m) vari hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t anhålla 1. att förslag framläggs till sådan ändring av BrottsB 16:13 att orsakande av djurplågeri bestraffas oavsett uppsåt och att begreppet "otillbörligen" klarlägges, 2. att utredning verkställs och förslag framlägges beträffande vetenskapliga experiment med försöksdjur med beaktande av i motionen framförda synpunkter, 3. att bestämmelser om kontroll av lagarnas efterlevnad skärpes, 4. att förslag om tillsättande av en djurens ombudsman eller motsvarande förelägges riksdagen,

dels motionen 1972:44 av herr Sjöholm (fp) vari hemställts att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t begära förslag till inrättandet av en djurens ombudsman,

dels motionen 1972:91 av herr Levin (fp) vari föreslagits att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av sista stycket i 9 § av 1944 års kungörelse (med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.) att ifrågakvarande journaler månatligen skall tillställas hälsovårdsnämnden,

dels motionen 1972:92 av herr Levin (fp) vari föreslagits att riksdagen beslutar att hos Kungl. Maj:t hemställa om en sådan ändring av 10 § i 1944 års kungörelse (med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.) att fängelsestraff kan ädömas den som bryter mot bestämmelserna i 3 §,

dels motionen 1972:364 av fru Anér (fp) och herr Möller i Göteborg (fp) vari föreslagits att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att en skyndsamt utredning verkställs rörande kostnaderna m. m. för tillskapandet av en cellbank för forskningsändamål samt möjligheterna att genom användning av en sådan cellbank minska behovet av försök med levande djur,

dels motionen 1972:748 av herrar Werner i Malmö (m) och Komstedt (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till lag för skydd av djur som saluförs i zoologiska affärer,

dels motionen 1972:750 av herr Werner i Malmö m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om översyn av de bestämmelser som avser användning av djur för vetenskapligt ändamål med beaktande av vad i motionen anförts,

dels motionen 1972:1271 av herr Möller i Göteborg (fp) och fru Anér (fp) vari hemställt att riksdagen måtte besluta att som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna att etiska kommittéer – för bedömning av bl. a. djurförsök – bör förekomma vid lantbruksstyrelsen, statens medicinska forskningsråd samt vid alla de forskningsanstalter m. m. som jämlikt 1 § i kungörelsen av den 17 november 1944 (med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m.) undantagits från djurskyddslagens 12 §.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över

motionen 1972:40 från lantbruksstyrelsen, veterinärhögskolan, Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik, Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund,

motionen 1972:44 från lantbruksstyrelsen, veterinärhögskolan, Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik, Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund,

motionen 1972:364 från lantbruksstyrelsen, karolinska institutet, veterinärhögskolan och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund,

motionen 1972:748 från lantbruksstyrelsen och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund,

motionen 1972:750 från lantbruksstyrelsen, statens medicinska forskningsråd, veterinärhögskolan, Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik, Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund,

motionen 1972:1271 från lantbruksstyrelsen, statens medicinska forskningsråd, veterinärhögskolan, Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik, Lantbrukarnas riksförbund och Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund.

Se bilagor 1–7 till detta betänkande.

Vidare har yttrande inkommit från statens veterinärmedicinska anstalt beträffande motionerna 1972:40 och 1972:44. Se bilaga 8 till detta betänkande.

Utskottet

I förevarande motioner framförs förslag som samtliga berör djurskyddsfrågor. Det yrkas således på viss ändring i brottsbalkens s. k. djurplägeriparagraf, vidare upptas ett antal frågor beträffande användningen av djur för vetenskapliga experiment och beträffande djurskyddstillsynen. Det föreslås också att en djurens ombudsman inrättas och att djur som saluförs i zoologiska affärer bereds skydd genom särskild lagstiftning.

Enligt den fr. o. m. den 1 juli 1966 gällande lydelsen av förenämnda paragraf i brottsbalken (BrB 16:13) kan den som genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt otillbörligen utsätter djur för lidande dömas för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år. Bestämmelsen innebär bl. a. att för straffbarhet krävs uppsåtligt brott. I motionen 1972:40 hemställs under punkten 1 i motionsyrkandet att förslag framläggs till sådan ändring av brottsbalken 16:13 att orsakande av djurplågeri bestraffas oavsett uppsåt och att begreppet "otillbörligen" klarläggs. Frågan om vidgning av straffbarhetsområdet för djurplågeri har aktualiserats vid olika tillfällen bl. a. i riksdagen genom motionsyrkanden åren 1969 och 1970. Vid riksdagsbehandlingen av de år 1970 väckta motionerna i ämnet anförde tredje lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande (3LU 1970:15) bl. a. att djurplågeri var ett allvarligt brott. Det var därför mycket otillfredsställande om gällande bestämmelser i brottsbalken inte i önskvärd utsträckning medgav effektiva ingripanden i fall då djur åsamkats lidande. Det förelåg därför skäl att undersöka möjligheterna till att utvidga lagstiftningen om djurplågeri till att avse även vårdslösa handlingar. Enligt utskottets förslag gav riksdagen Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet anförde. Vid 1971 års riksdag hade jordbruksutskottet till behandling vissa motioner rörande djurskyddsfrågor. I sitt betänkande över motionerna (JoU 1971:15) fann utskottet bl. a. anledning att anknyta till det av 1970 års riksdag gjorda ställningstagandet. Utskottet anförde vidare att justitieministern i svar på enkla frågor vid 1971 års riksdag förklarat att han delade uppfattningen att en översyn av straffbestämmelsen om djurplågeri var befogad och att den avsågs komma till stånd så snart arbetsläget inom departementet medgav det. Utskottet framhöll också att ett av de besvärligaste hindren när det gällde att verksamt ingripa mot fall av djurplågeri uppenbarligen var svårigheterna att åstadkomma bindande bevisning att uppsåt förelagat. Ett fullföljande av syftet med riksdagens tidigare ställningstagande borde leda till ökade möjligheter att lagföra dem som behandlar djur på ett olämpligt sätt. En skärpning av lagstiftningen i den här avsedda riktningen kunde vidare bedömas få en inte ringa brottsförebyggande effekt och ävenså underlätta kontroll- och tillsynsverksamheten. Utskottet förutsatte, att den förebådade prövningen av frågan skulle komma till stånd i enlighet med justitieministerns uttalande. Utskottets betänkande godkändes av riksdagen.

Den av justitieministern omnämnda översynen har numera verkställts. För en tid sedan har nämligen framlagts en inom justitiedepartementet utarbetad promemoria om straff för djurplågeri. Promemorian utmynnar i ett förslag innebärande att 16 kap. 13 § brottsbalken skall ändras så att även av grov oaktsamhet begånget djurplågeri blir straffbelagt. Förslaget har remissbehandlats, och enligt vad utskottet inhämtat kommer proposition i ämnet att framläggas inom kort. Utskottet finner med hänsyn härtill inte skäl föreslå någon riksdagens åtgärd i anledning av förevarande motionsyrkande.

Vad gäller yrkandet om klarläggande av begreppet "otillbörligen" vill

utskottet erinra om att med den år 1965 beslutade utformningen av djurplågeriparagrafen avsågs bl. a. att förtydliga stadgandet i syfte att motverka den alltför restriktiva tillämpning paragrafen fått. Av lantbruksstyrelsens yttrande över förevarande motion framgår vidare att det inte varit någon större svårighet att vid bedömning av djurplågeriärendena ta ställning till vad som borde anses ha skett otillbörligen. Enligt lantbruksstyrelsen torde det vidare ställa sig mycket svårt och med hänsyn till den ständigt pågående utvecklingen inte heller vara lämpligt att söka skapa en generell definition på "otillbörligen" som kan täcka alla förekommande fall. Med hänsyn till vad i det föregående anförts finner utskottet för egen del inte heller det nu berörda motionsyrkandet böra i förevarande sammanhang föranleda någon riksdagens åtgärd.

Utskottet anser sig således böra avstyrka de i motionen 1972:40 under punkten 1 framställda yrkandena.

I motionen 1972:40 hemställs under punkten 2 i motionsyrkandet om utredning av frågan om användning av försöksdjur vid vetenskapliga experiment. I motionen 1972:750 framförs yrkande med samma syfte.

Frågan om användning av djur för vetenskapliga experiment behandlades även vid 1971 års riksdag. I betänkande över en motion i ämnet framhöll jordbruksutskottet (JoU 1971:36) bl. a. att praktiskt taget samtliga i ärendet hörda myndigheter och forskningsinstitutioner ställde sig tveksamma eller avvisande till motionskravet på en översyn av gällande bestämmelser. Vissa remissinstanser underströk samtidigt behoven av ökad forskning på olika områden och av praktiska åtgärder i syfte att göra användningen av försöksdjur human och effektiv och att skapa klarhet beträffande förutsättningarna för att i stället använda cellkulturmetoden. Utskottet hänvisade bl. a. till den verksamhet som bedrevs av försöksdjursnämnden inom statens medicinska forskningsråd och på olika håll pågående eller planerat arbete på förevarande område. I sammanhanget framhöll utskottet att de vetenskapliga institutionerna och ansvariga myndigheterna syntes beredda till fortsatta och intensifierade forskningsinsatser och till praktiska åtgärder, allt i syfte att förbättra försöksdjursstandarden och bereda försöksdjuren en human vård, att i möjligaste mån begränsa användningen av djur för experiment och att utveckla metoder, exempelvis cellkulturmetoden, som i vissa fall kunde ersätta djurförsöken. Med hänvisning till det anförda avstyrkte utskottet motionen, som avslögs av riksdagen.

Utskottet vill här beröra ett par initiativ beträffande försöksdjursverksamheten som tagits sedan frågan senast behandlades i riksdagen. Europarådets ministerkommitté har sålunda till en nyuppsatt mellanstatlig expertkommitté överlämnat en av rådgivande församlingen beslutad rekommendation angående frågor beträffande användningen av levande djur för experimentella eller industriella syften. Av arbetsprogrammet för kommittén framgår bl. a. att den skall verka för tillkomsten av internationella avtal som anger på vilka villkor och på vilka vetenskapliga grunder experiment på levande djur kan tillåtas, därvid skall beaktas att behovet av vetenskaplig och teknisk forskning måste

bedömas med hänsyn tagen även till grundläggande etiska värderingar. I kommittén deltar tre svenska experter.

Vidare kan nämnas att industriministern i juli 1972 har tillkallat en särskild sakkunnig för utredning av frågan om en mer ändamålsenlig försörjning med försöksdjur. Enligt direktiven skall den sakkunnige bl. a. i första hand pröva olika alternativ och ta ställning till i vilka former, som försörjningen av försöksdjur bör ske. Skulle den sakkunnige stanna för en lösning, som innebär att ett centralt organ för försöksdjursuppfödning bör komma till stånd, bör i så fall prövas vilken storlek och inriktning, som är lämplig för ett sådant organ. Det bör bl. a. klarläggas i vilken utsträckning de myndigheter och institutioner, som i dag har egen uppfödning av försöksdjur, med fördel skulle kunna överlåta försörjningen till ett centralt organ. Utredningen skall bedrivas skyndsamt.

Enligt utskottets mening gäller de skäl som utskottet vid frågans tidigare behandling ansett tala emot en utredning angående försöksdjursverksamheten fortfarande. Utredning avstyrks f. ö. i nu föreliggande yttranden av lantbruksstyrelsen och veterinärhögskolan. Med hänsyn härtill och till att, som nyss berörts, ytterligare initiativ tagits för att söka komma till rätta med problemen på området, finner utskottet inte skäl förordna något ändrat ställningstagande från riksdagens sida utan föreslår att yrkandena i motionen 1972:40 under punkten 2 samt i motionen 1972:750 inte må föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1972:40 under punkten 4 i motionsyrkandet samt i motionen 1972:44 föreslås inrättande av en djurens ombudsman. Denna fråga har under en följd av år i anledning av väckta motioner behandlats av riksdagen, senast förra året (JoU 1971:15). Motionerna har genomgående lämnats utan åtgärd med hänvisning till bl. a. att skäl inte förelåg att vid sidan av den myndighet, numera lantbruksstyrelsen, som utövade högsta tillsynen över djurskyddslagens efterlevnad inrätta ett särskilt överorgan för ändamålet. Det har inte heller ansetts motiverat att vid sidan av naturvårdsverket inrätta ett sådant överorgan för skyddet av de vilda djuren.

Remissinstanserna avstyrker de nu aktuella motionsyrkandena. Såvitt utskottet kunnat finna har intet inträffat som bör föranleda ett ändrat ställningstagande från riksdagens sida. Utskottet avstyrker således motionen 1972:40 i förevarande del samt motionen 1972:44.

I motionen 1972:364 hemställs att en skyndsamt utredning verkställs rörande kostnaderna m. m. för tillskapandet av en cellbank för forskningsändamål samt möjligheterna att genom användning av en sådan cellbank minska behovet av försök med levande djur.

Utskottet finner naturligt att vid överväganden beträffande de med försöksdjursverksamheten förknippade problemen frågan om möjligheterna att nå resultat med andra objekt än levande djur anmäler sig. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att veterinärstyrelsen i yttrande över en vid förra årets riksdag väckt motion angående försöksdjur anförde bl. a. att det på grund av de kostnader och svårigheter av olika slag som var förbundna med anskaffande, förvaring och vård av

försöksdjur knappast kunde råda något tvivel om att forskare, vilkas forskning medgav användning av andra testmetoder än levande djur, också övergick till dessa. Styrelsen anförde dock att det var en svår missuppfattning att tro att invitro(i reagensglaset)-metoder helt kunde användas som ersättning för levande djur. I själva verket kunde en cellkulturmetod ytterligt sällan utesluta användningen av levande djur. Den kunde däremot användas som ett komplement till sådana, varigenom användningen av försöksdjur kunde nedbringas i viss utsträckning, något som forskarna torde vara ytterst angelägna om. Liknande synpunkter har framförts även i andra yttranden såväl över nyssnämnda motion som över den här förevarande. Det bör också framhållas att spørsmålet om alternativ till djurförsök tagits upp i den tidigare rekommendation av Europarådets rådgivande församling som lett till tillsättande av en expertkommitté. Frågan om användandet av cellkulturer kommer således att prövas i här angivna sammanhang.

Förslaget om utredning av spørsmålet om en cellbank har mött positivt gensvar hos de i frågan hörda remissinstanserna ehuru med i vissa fall annan motivering än motionärernas. Utskottet vill för egen del framhålla att, såvitt utskottet kunnat bedöma, man inte kan räkna med att cellkulturer annat än i begränsad omfattning skall kunna ersätta levande försöksdjur. Det synes emellertid uppenbart att användandet av sådana kulturer i åtskilliga fall kan vara av värde för forskningen såsom komplement till försöksdjuren. Det är därför angeläget att cellkulturmetoderna ägnas stor uppmärksamhet. Enligt vad i ärendet utretts är så redan fallet. Forsknings- och utvecklingsarbete pågår på området, och hithörande frågor kommer, som tidigare nämnts, även under prövning i den förenämnda expertkommittén. Utskottet anser det kunna förutsättas att spørsmålet om inrättande av en cellbank kommer att aktualiseras i nyss angivna sammanhang. Med hänsyn till det anförda torde syftet med motionen 1972:364 komma att tillgodoses utan särskild åtgärd från riksdagens sida.

I motionen 1972:1271 föreslås att riksdagen uttalar att etiska kommittéer – för bedömning av bl. a. djurförsök – bör förekomma vid lantbruksstyrelsen, statens medicinska forskningsråd samt vid alla de forskningsanstalter m. m. som jämlikt 1 § i kungörelsen av den 17 november 1944 undantagits från djurskyddslagens 12 §.

Den i lagen om djurskydd föreskrivna skyldigheten att söka tillstånd till användning av djur för vetenskapliga ändamål gäller inte med avseende å universitet, högskola eller sådant forskningsinstitut, laboratorium eller sjukhus som drives av staten, landsting eller kommun, som ej deltagar i landsting, eller av hushållningssällskap eller aktiebolaget Svensk laboratorietjänst.

Som utskottet i tidigare sammanhang uttalat är utskottet medvetet om att användningen av försöksdjur är förknippad med svårlösta etiska problem. Det finns alltså enligt utskottets mening anledning att ägna hithörande frågor stor uppmärksamhet. Inom statens medicinska forskningsråd finns sedan år 1965 en permanent kommitté, försöks-

djursnämnden, som bl. a. arbetar för att sprida ökade kunskaper om försöksdjuren i syfte att deras vård och användning inom medicinsk forskning skall bli så human och samtidigt så effektiv som möjligt. Bl. a. arbetar nämnden med utbildning av teknisk personal och forskare. Denna utbildning avser att främja inte bara den medicinska forskningen utan även djurskyddet. Försöksdjurs liv kan sparas genom att onödiga och dåligt planerade försök förebyggs.

Utskottet anser för egen del att de etiska synpunkterna på försöksdjursverksamheten bör ges stort utrymme. Sådana synpunkter kommer uppenbarligen att beaktas av den tidigare nämnda europarådskommittén för djurskydd. Försöksdjursnämnden fyller redan funktionen som en central etisk kommitté för hithörande frågor, och som motionärerna själva framhållit finns sådana kommittéer vid vissa forskningsanstalter medan de saknas vid andra. Av de i detta ärende avgivna remissyttrandena framgår att intresset för förevarande fråga är betydande. Utskottet finner detta i förening med den av försöksdjursnämnden bedrivna upplysnings- och utbildningsverksamheten ävensom de resultat som kan framkomma genom den nyssnämnda kommittén tala för att motionens syfte i väsentlig mån torde kunna bli tillgodosett utan något särskilt uttalande i frågan från riksdagens sida.

I motionen 1972:40 hemställs under punkten 3 i motionsyrkandet om en skärpning av kontrollen av efterlevnaden av djurskyddslagstiftningen och i motionen 1972:91 att sådana journaler som skall föras beträffande djurförsök skall av vederbörande anstalt överlämnas till hälsovårdsnämnd månatligen och inte som nu en gång om året.

Vad gäller det allmänna yrkandet om skärpt kontroll vill utskottet framhålla att kontrollens effektivitet självfallet är beroende av de personella resurser för ändamålet som hälsovårdsnämnderna disponerar. Det kan förväntas att när den pågående sammanläggningen av kommuner genomförts de nybildade stora kommunerna kommer att stå bättre rustade för dessa arbetsuppgifter än de mindre kommunerna måhända i vissa fall nu gör. Det bör också i detta sammanhang beaktas att resultatet av den kommande prövningen av djurplågeriparagrafen kan komma att innebära ökade möjligheter till en effektiv kontroll. Den nämnda prövningen bör avvaktas.

Vad åter gäller yrkandet angående journalredovisningen vill utskottet erinra om att en ändring i bestämmelserna härom genomfördes så sent som förra året. Ändringen i 9 § kungörelsen med vissa bestämmelser om användning av djur för vetenskapligt ändamål m. m. innebar att journalerna över djurförsöken skall föras enligt bestämmelser som meddelas av lantbruksstyrelsen. Sådana bestämmelser är under utarbetande och beräknas vara färdiga inom kort. Enligt vad utskottet inhämtat kommer härigenom bl. a. redovisningen av djuren i journalerna att bli fullständigare. Utskottet vill i detta sammanhang anföra att pågående försök med märkning av hundar och katter genom örontatuering fullföljs och beräknas snart vara avslutade. Med hänsyn till det anförda finner utskottet inte skäl förorda någon riksdagens åtgärd i anledning av

motionen 1972:40 i förevarande del och motionen 1972:91.

I motionen 1972:92 hemställs om en sådan ändring i 10 § av den tidigare nämnda kungörelsen att fängelsestraff skall kunna ådömas den som bryter mot bestämmelserna i kungörelsens 3 §. Föreskrifterna i 3 § gäller förfarandet i samband med operativa ingrepp på djur. Överträdelse straffas enligt 10 § med böter.

Såvitt utskottet kunnat finna har det inte visats att den föreslagna straffskärpningen skulle vara påkallad. Enligt utskottets mening bör motionen därför inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionen 1972:748 slutligen föreslås att särskild lag stiftas till skydd för djur som säljs i zoologiska affärer. Lantbruksstyrelsen avstyrker motionen. Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund anför bl. a. att det bör vara fullt möjligt att åstadkomma en skärpt kontroll av de zoologiska affärerna inom ramen för den nuvarande kontrollorganisationen.

Utskottet ansluter sig till vad remissinstanserna anfört och finner således motionen inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet att riksdagen

1. lämnar motionen 1972:40 utan åtgärd,
2. lämnar motionen 1972:44 utan åtgärd,
3. lämnar motionen 1972:91 utan åtgärd,
4. lämnar motionen 1972:92 utan åtgärd,
5. anser motionen 1972:364 besvarad med vad utskottet anför,
6. lämnar motionen 1972:748 utan åtgärd,
7. lämnar motionen 1972:750 utan åtgärd och
8. anser motionen 1972:1271 besvarad med vad utskottet anför.

Stockholm den 18 oktober 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Mossberger (s), Persson i Skänninge (s), Antby (fp), Johanson i Västervik (s), Hedin (m)*, Jonasson (c)*, Magnusson i Grebbestad (s), fru Anér (fp), herrar Augustsson (s)*, Larsson i Borrby (c), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m), Takman (vpk) och fru Theorin (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. beträffande redovisningen av journaler över försöksdjur m. m. av herr Antby (fp) och fru Anér (fp) som ansett

dels att det stycke som börjar på s. 7 med orden "Vad åter" och på s. 8 slutar med orden "motionen 1972:91" bort ha följande lydelse:

"Det i motionen 1972:91 framställda kravet på att journalerna över

djurförsök skall överlämnas en gång i månaden i stället för en gång om året synes utskottet väl ägnat att bidra till att kontrollen verkligen blir skärpt, då det torde vara mycket svårt att ett år i efterhand utforska vad som verkligen förekommit. Bestämmelser om hur journalerna i detalj skall föras är under utarbetande av lantbruksstyrelsen, och enligt vad utskottet inhämtat kommer härigenom bl. a. redovisningen av djuren i journalerna att bli fullständigare. Utskottet finner det lämpligt att dessa journaler samtidigt bestäms bli månatliga i stället för årliga. Utskottet biträder alltså yrkandet i motionen 1972:91. Motionen 1972:40 synes i förevarande del inte böra föranleda någon riksdagens åtgärd."

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

"3. med bifall till motionen 1972:91 hos Kungl. Maj:t hemställer om sådan ändring av sista stycket i 9 § av 1944 års kungörelse att ifrågakvarande journaler månatligen skall tillställas hälsovårdsnämnden,"

2. beträffande frågan om utredning angående en cellbank för forskningsändamål av herr Antby (fp) och fru Anér (fp), vilka ansett

dels att det stycke som på s. 6 börjar med orden "Förslaget om" och slutar med orden "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

"Förslaget om — — (lika med utskottet) — — är motionärernas. Utskottet vill för egen del framhålla att, såvitt utskottet kunnat bedöma, man inte kan räkna med att cellkulturer helt skall kunna ersätta levande försöksdjur. Det synes emellertid uppenbart att användandet av sådana kulturer i många fall kan vara av värde för forskningen och därmed bidra till att minska användandet av försöksdjur. Det är därför angeläget att cellkulturmetoderna ägnas stor uppmärksamhet. Som vissa remissinstanser understrukit, skulle detta dessutom bidra till att nedbringa kostnaderna för djurförsöken. Enligt utskottets mening bör den av motionärerna föreslagna utredningen komma till stånd."

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

"5. med bifall till motionen 1972:364 hos Kungl. Maj:t hemställer att en skyndsamt utredning verkställs rörande kostnaderna m. m. för tillskapandet av en cellbank för forskningsändamål samt möjligheterna att genom användning av en sådan cellbank minska behovet av försök med levande djur,"

3. beträffande inrättande av etiska kommittéer vid vissa anstalter av herr Antby (fp) och fru Anér (fp), vilka ansett

dels att det stycke som börjar på s. 7 med orden "Utskottet anser" och slutar med orden "riksdagens sida" bort ha följande lydelse:

"Utskottet anser — — (lika med utskottet) — — är betydande. I likhet med en del remissinstanser anser utskottet därför, att etiska kommittéer med uppgift att bedöma djurförsök bör förekomma vid alla de forskningsanstalter, som undantagits från djurskyddslagens 12 §. De etiska problemen torde nämligen vara likartade vid alla anstalter där

1* Riksdagen 1972. 16 saml. Nr 43

djurförsök bedrivs. Härvid bör bl. a. hänsyn tagas till Svenska läkarsällskapets etiska kommittés erbjudande att medverka, liksom till statens medicinska forskningsråds förslag att dess försöksnämnd fortsättningsvis får fungera som en central etisk kommitté, vilken dock bör förstärkas med ett par lekmanrepresentanter. Vad utskottet här anfört synes av riksdagen böra som dess mening ges Kungl. Maj:t till känna.”

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

”8. i anledning av motionen 1972:1271 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.”

Yttranden över motionen 1972:40**Lantbruksstyrelsen (15.5.1972)**

Styrelsen avstyrker motionen och anför.

Motionen mynnar ut i fyra förslag. I det första krävs dels ändring av brottsbalken 16:13 så att orsakande av djurplågeri bestraffas oavsett uppsåt, dels att begreppet "otillbörligen" klarlägges.

Veterinärstyrelsen har vid tidigare riksdagsbehandling biträtt förslag om utredande av möjligheten att ta bort brottsbalkens uppsåtskrav vid djurplågeribrott. Lantbruksstyrelsen som delar veterinärstyrelsens uppfattning har under hand erfarit att frågan för närvarande utreds i justitiedepartementet.

Styrelsen delar däremot inte motionärernas uppfattning om behovet av att klarlägga begreppet "otillbörligen". Veterinärstyrelsen har i detta avseende uttalat, att det aldrig berett styrelsen någon större svårighet att vid bedömning av djurplågeriärenden ta ställning till vad som borde anses ha skett otillbörligen. Det har antingen rört sig om behandling av djur i strid med gällande lag eller föreskrift eller har behandlingen av djuret avvikit från vad som varit allmänt accepterat ifråga om behandling av det ifrågavarande djurslaget under motsvarande förhållanden som i det aktuella ärendet. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning måste det däremot vara mycket besvärligt att söka skapa en generell definition på "otillbörligen", som kan täcka alla förekommande fall, och därtill olämpligt med hänsyn till den utveckling som ständigt äger rum, dels av djurhållningen och av våra kunskaper om djurens krav på sin närmiljö, dels av den allmänna uppfattningen om hur djur bör behandlas under olika förhållanden.

För det andra föreslås utredning rörande vetenskapliga experiment med försöksdjur. Lantbruksstyrelsen får på denna punkt hänvisa till sina yttranden över motionerna 1972:364, 1972:750 och 1972:1271, i vilka styrelsen dels inget har att erinra mot en utredning om inrättande av en cellbank och om möjligheterna att genom en sådan minska användandet av försöksdjur, dels avstyrker ett förslag om översyn av bestämmelserna angående användning av djur för vetenskapligt ändamål, dels också ställer sig positiv till inrättande av etiska kommittéer. Härutöver får styrelsen på denna punkt endast lämna den upplysningen att en avsedd förbättring av kontrollmöjligheterna ifråga om stulna djur genom införande av märkning av hundar och katter tyvärr försenats på grund av svårigheter beträffande märkningstekniken. Frågan utreds av bitr. professor Björck på veterinärhögskolan och kan möjligen vara löst till hösten.

För det tredje föreslås att bestämmelserna om kontroll av lagarnas efterlevnad skärps. Som lantbruksstyrelsen anför i gemensamt yttrande över motionerna 1972:41, 1972:556 och 1972:567 anser styrelsen, med ett redan föreslaget undantag, att inte någon ändring av bestämmelserna är nödvändig. Vad som krävs är förbättring av den lokala tillsynen. Denna är i sin tur beroende av framför allt resurstillgångarna. Riksdagen har tidigare ansett att man borde vänta och se vad bildandet av större kommuner kunde medföra för förbättringar i detta hänseende. Kommun-sammanläggningen är ännu inte avslutad.

Slutligen föreslås inrättande av en djurens ombudsman. I yttrande över motion 1972:44 med samma förslag har lantbruksstyrelsen anförts att inga nya argument framförts för förslaget, som avisats vid de fyra

föregående riksdagarna. Inte heller den nu behandlade motionen ger några nya skäl.

Veterinärhögskolan (27.4.1972)

Veterinärhögskolan anför.

I motionen erinras om i vilka författningar människans förhållande till djuren regleras i svensk lag. Det påpekas att för att bli dömd för brott mot djurskyddslagen enligt BrottB 16:13 ("Om någon genom misshandel, överansträngning eller vanvård eller på annat sätt otillbörligen utsätter djur för lidande, dömes för djurplågeri till böter eller fängelse i högst två år") förutsättes att uppsåt att tillfoga djur lidande bevisligen skall ha förelegat. Motionärerna framhåller, att kravet på uppsåt för straffbarhet har medfört att för djuren plågsamma förhållanden kan uppkomma och fortfa ra utan att gärningsmannen ålägges straff eller att straffet blir obetydligt ställt i relation till orsakat lidande. I motionen framhålls också att uttrycket "otillbörligen" är diffust och oklart, varför det bör på ett eller annat sätt förtydligas. Det framhålls att på grund av de stora förändringarna, som skett på djurhållningens område efter djurskyddslagens tillkomst, kommer en särskild motion att avhandla just dessa förhållanden.

Efter att beträffande vetenskapliga djurförsök ha redovisat ett antal remissyttranden över en tidigare motion i frågan (1971:78) framföres ett antal konkreta frågeställningar i detta ämne och erinras om att en stor grupp människor är intensivt engagerade av dessa frågor, varför motionärerna anser att ytterligare motiv föreligger för en översyn av den försöksverksamhet med djurexperiment, som pågår med målsättning att begränsa dessa omfång, minska plågorna för försöksdjuren, skapa bättre insyn, ordna godtagbara lokaler och slutligen bereda trygghet för djurägare mot stöld av djur.

I motionen framhålls vidare att samtidigt som den tekniska utvecklingen inom djurhållningens område fordrat ökade insatser från hälsovårdsnämndernas sida har ökade krav under senare år i olika andra avseenden ställts på hälsovårdsnämnderna, något som avsevärt försvårat hälsovårdsnämndernas arbete med djurskyddskontrollen. Motionärerna efterlyser därför särskild sakkunskap för att bedöma produktionsanordningar för mjölk, kött liksom även för att bedöma vetenskapliga institutioners försöksdjursavdelningar. Motionen utmynnar i följande fyra yrkanden:

1. att förslag framläggs till sådan ändring av BrottB 16:13 att orsakande av djurplågeri bestraffas oavsett uppsåt och att begreppet "otillbörligen" klarlägges,
2. att utredning verkställs och förslag framlägges beträffande vetenskapliga experiment med försöksdjur med beaktande av i motionen framförda synpunkter,
3. att bestämmelser om kontroll av lagarnas efterlevnad skärpes,
4. att förslag om tillsättande av en djurens ombudsman eller motsvarande förelägges riksdagen.

I anslutning härtil vill rektorsämbetet framföra följande, nämligen:

ad 1

Brott mot lagbestämmelserna är otvivelaktigt svåra att beivra på grund av kravet på bevis om att uppsåt förelegat. De praktiska konsekvenserna härav blir, att tillsynsmyndigheterna tvingas ägna en oproportionerligt stor del av djurskyddsverksamheten till oupphörlig kontroll och övervak-

ning av ur djurskyddssynpunkt olämplig eller tveksam djurhållning i stället för att ägna sig åt positiv rådgivande verksamhet. Kravet om ändring av BrottsB 16:13 att orsakande av djurplågeri skall kunna bestraffas oavsett uppsåt, biträdas därför.

ad 2

En noggrann kontroll av försöksdjurens villkor är nödvändig. Lika viktigt är emellertid att genom olika praktiska åtgärder förbättra uppfödning, skötsel, hälsotillstånd liksom anskaffningen av försöksdjur. Som ett led i dessa strävanden bör den journalföring som nu sker samordnas och en uppföljning ske av hur denna journalföring fungerar. Detta senare torde dock kunna ske inom ramen för veterinärvadlingens vid lantbruksstyrelsens verksamhet utan särskild utredning. Genom samarbete mellan veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) å ena sidan, och kontrollmyndigheterna, å den andra, torde mycket kunna vinnas.

ad 3 och 4

Erfarenheterna från veterinärhögskolan styrker motionärernas uppfattning, att stora svårigheter föreligger att genomföra en tillfredsställande djurskyddskontroll ej minst till följd av de många former av ny teknik i djurhållningen som tillkommit de senaste åren. Kravet på att kvalificerad sakkunskap ställes till hälsovårdsnämndernas förfogande för såväl utredningar som rådgivning beträffande olika former av modern djurhållning för att undvika att djur åsamkas lidande är därför synnerligen berättigat. Sedan mer än tio år har vid veterinärhögskolans institution för husdjurshygien m. m. forskningen över sambandet djurhållning—djurhälsa intensifierats och dessa forskningsresultat har på olika sätt och ej minst genom den vid institutionen placerade konsulenten i husdjurshygien förts ut till tjänsteveterinärer, hälsovårdsnämnder, lantbruksnämnder, andra statliga och kommunala myndigheter liksom till enskilda djurägare.

Under senare år har inte minst de av veterinärstyrelsen och efter 1/1 1972 av lantbruksstyrelsen ordnade kurserna för olika personalkategorier inom djurskyddskontrollen erbjudit goda möjligheter att föra ut information. Då det gällt att genomföra kvalificerade utredningar av djurskyddsärenden har likaså personal från husdjurshygieninstitutionen, främst konsulenten, genomfört ett värdefullt arbete. Möjligheterna till insatser begränsas emellertid av att konsulenten är ensam på området och därigenom ej kan biträda i nödvändig utsträckning. Förslaget om att tillsätta en djurens ombudsman torde därför ej lösa problemet med de i motionen med rätta påtalade bristerna i djurskyddstillsynen. En förstärkning av de centrala forsknings- och rådgivningsresurserna då det gäller sambandet djurhållning — djurhälsa — djurskydd torde vara en väsentligt effektivare metod att förverkliga motionens huvudsyfte — ett förbättrat djurskydd.

Genom en förstärkning av de centrala forsknings- och rådgivningsresurserna kan den kvalificerade informations- och utredningsverksamhet lämnas, som motionen efterlyser, ej blott till olika personalkategorier, vilka beröras av djurskyddstillsynen utan även till allmänheten.

Det förtjänar här nämnas att redan 1971 framfördes krav på att en tjänst som biträdande SVA-konsulent i husdjurshygien skulle inrättas vid veterinärhögskolan för att göra det möjligt att effektivisera forskningen och rådgivningen inom området djurhållning — djurhälsa — djurskydd. Kravet upprepas 1972.

Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik

Se delegationens gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Lantbrukarnas riksförbund (2.5.1972)

Se riksförbundets gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund (SDR) (28.4.1972)

SDR anför.

1. förslaget om ändring av BrottB 16:13 att orsakande av djurplågeri bestraffas oavsett uppsåt och att begreppet "otillbörligen" klarlägges tillstyrkes.

2. i vårt remissutlåtande av riksdagens motion 1972:364 har vi med beklagande konstaterat att där framförts en ovederhäftig antivivisektionistisk argumentation. Tyvärr är delvis även detta fallet med denna motion av Martin Henmark o a. Här framförs dock flera viktiga önskemål i vilka vi instämmer. Sålunda önskas en bättre journalföring och planering samt lämpligare lokaler på sina håll. Sådana åtgärder har vi redan framfört men vill gärna ånyo understryka vikten av att de beaktas.

Vi önskar dessutom att försöksdjurskonsulentens avdelning inom Universitetskanslerämbetet erhåller ökade resurser. Denna avdelning har genom symposier och kurser verksamt bidragit till en ökad utbildning av forskare och försöksdjurtekniker. Avdelningen har även bidragit till effektivisering av uppfödningseenheterna vid Ytterby och Åkers styckebruk. Det viktiga arbetet som utförs av försöksdjursassistenterna har likaså understötts av denna avdelning. Dock saknas ännu en försöksdjursassistent vid Lunds universitet, vilket där syntts vara särskilt av behovet påkallat.

För vår del har vi framhållit betydelsen av en central uppfödning av försöksdjur. Även transporterna av försöksdjur borde omses. Ytterligare stöd för de grundläggande försök ang. husdjurens trivsel och hälsa som bedrivs vid institutionens för sjukdomsgenetik och husdjurshygien, kungl. veterinärhögskolan, och särskilt dess avdelning vid Skara veterinärinrättning måtte beaktas. Mest aktuellt är att deras försök ang. burhönsuppfödningen snarast kan fullföljas. Vi instämmer i att hälsovårdsnämnderna får större resurser så att de genom sina tillsyningsmän kan utöva en mer effektiv kontroll av djurskyddslagens efterlevnad.

3. förslaget ang. en "djurens ombudsman" synes oss däremot orealistiskt, då staten redan utbyggt en betydande kontrollapparat genom bl. a. statens medicinska forskningsråds försöksdjursnämnd — tillika etisk nämnd — UKÄ:s försöksdjursavdelning, försöksdjursassistenterna, hälsovårdsnämndernas tillsyningsmän och den veterinära sakkunskapen. Befattningsinnehavaren som en "djurens ombudsman" skulle också kräva en högst kvalificerad person för att kunna bedöma dessa många gånger mycket komplicerade frågor. I stället önskar vi att vid varje lärosäte en universitetsveterinär tillsättes för att biträda vid försöksdjursverksamheten.

*Bilaga 2***Yttranden över motionen 1972:44****Lantbruksstyrelsen (15.5.1972)**

Styrelsen avstyrker motionen och anför.

För femte året i följd återkommer förslaget om inrättande av en djurens ombudsman. Riksdagen har varje gång tidigare funnit det föga ändamålsenligt att placera ytterligare ett överorgan för bekämpande av djurplågeri vid sidan av det, som redan finns i enlighet med vad som stadgas i djurskyddslagen. Enligt lantbruksstyrelsens mening har inga nya skäl framkommit som bör föranleda ett ändrat ställningstagande.

Veterinärhögskolan (27.4.1972)

Veterinärhögskolan anför.

Det i motionen framförda kravet på ett bättre fungerande djurskydd genom förbättrad praktisk uppföljning och samordning av djurskyddets olika grenar är i sig motiverat.

Denna målsättning torde emellertid bättre kunna realiseras genom en förstärkning av den centrala forskningen och rådgivningen på djurhållning och djurhälsoområdet vid veterinärhögskolan och statens veterinärmedicinska anstalt. Härifrån bedrivs sedan flera år ett intimt samarbete med djurskyddstillsynen såväl centralt som regionalt. Resultatet av detta begränsas enbart av bristande personalresurser.

Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik

Se delegationens gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Lantbrukarnas riksförbund (2.5.1972)

Se riksförbundets gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund (SDR) (28.4.1972)

Riksförbundet hänvisar till sitt yttrande beträffande dels motionen 1972:40 (bilaga 1), dels motionen 1972:364 (bilaga 3).

Yttranden över motionen 1972:364**Lantbruksstyrelsen (15.5.1972)**

Styrelsen anför.

Veterinärstyrelsen har tidigare i yttrande i annat sammanhang i samma fråga bl. a. påpekat, att svårigheterna med att anskaffa, sköta och förvara försöksdjur liksom kostnaderna härför är så stora att det övervägande antalet forskare säkerligen kan antas undersöka möjligheterna att ersätta försöksdjuren med andra metoder i de fall, där detta är möjligt.

Ur de nämnda synpunkterna och inte minst ur djurskyddssynpunkt är det självfallet ett önskemål att nedbringa användandet av försöksdjur och lantbruksstyrelsen har för sin del inget att erinra mot bifall till motion 1972:364.

Karolinska institutet (20.4.1972)

Medicinska fakulteten vid karolinska institutet anför följande.

Motionen utmyunner i ett förslag till riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa om utredning rörande kostnader m. m. för inrättandet av en större, central cellbank för forskningsändamål, samt vidare att utredningen även omfattar möjligheterna att genom användning av denna cellbank minska behovet av försöksdjur. Av nedan anförda skäl tillstyrker medicinska fakulteten första delen av förslaget, dock med helt annan motivering än den som ges av förslagsställarna.

Den biologiska forskningen, såväl human-medicinsk, veterinärmedicinsk som botanisk och zoologisk bygger på experiment dels på hela organismer, dels på dess beståndsdelar (såväl cellulära som molekylära). Den aktuella riksdagsmotionen vill effektivisera utnyttjandet av senare års framsteg inom tekniken för cellkultur och vill framförallt åstadkomma en ökad tillämpning av tekniken för toxikologisk prövning av tilltänkta läkemedel och andra substanser. Avsikten är i första hand att försöka minska behovet av försöksdjur. De nya framstegen inom tekniken för cellkultur är väl kända vid karolinska institutet och man är väl medveten om de stora potentiella möjligheter som cellodlingstekniken har. Det framstår därför klart att resurserna för cellodling behöver förstärkas. En cellbank med differentierade celler av många olika slag skulle innebära en avsevärd ökning av forskningskapaciteten vid institutet och av denna anledning tillstyrker fakulteten den föreslagna utredningen rörande inrättande av en större cellbank.

Det hävdas i motionen att studiet av toxiska ämnens inverkan på isolerade celler i väsentlig grad kan reducera behovet av försök på levande djur. I detta kan fakulteten ej instämma. Många intressanta resultat har utan tvekan framkommit i studier på enskilda celler eller vävnadsodlingar. Dessa resultat har emellertid i första hand allmänbiologiskt intresse och har föga direkt anknytning till problem inom medicinen eller läkemedelsforskningen. Det är enligt fakultetens uppfattning heltorealistiskt att anta att upprättandet av en cellbank skulle kunna "övertygande dokumentera" att det existerar alternativa metoder till djurförsök. Även om rubbningar i isolerade celler eller organs funktion inte kan iakttas vid tillsats av ett ämne som avses användas som läkemedel, så kan ämnet ifråga åstadkomma grava störningar i de integrerade livsprocesserna. Som

exempel kan nämnas att man genom studier på isolerade celler ej kan bilda sig någon uppfattning om ett ämnes eventuella fosterskadande effekt. Härför krävs djurförsök, och neurosedynkatastrofen torde ha kunnat undvikas om mera omfattande undersökningar gjorts på dräktiga djur innan preparatet kom till klinisk användning på människa. Varje toxikologisk prövning av ett ämne i vävnadsodling eller å isolerade organ måste således åtföljas av studier på levande djur innan användning inom medicinen eller livsmedelshanteringen kan tillåtas. Det föreligger följaktligen fullgod motivering för den gällande lagstiftningen som kräver för prövning av nya läkemedel för människa att deras akuta och kroniska toxicitet samt eventuella fosterskadande effekter bestäms på djur. Det är vidare uppenbart att alla forskare i landet som i dessa sammanhang måste tillämpa kostnadskrävande och på andra sätt betungande djurförsök redan nu har ögonen öppna för varje till buds stående möjlighet att begränsa desamma. Härför borgar bl. a. att statens medicinska forskningsråd i informationssyfte anordnar särskilda symposier för forskare och personal som arbetar med försöksdjur, samt att det från universitetskanslersämbetets sida bedrivs en ständig rådgivningsverksamhet, där experter står till institutionernas förfogande i hithörande frågor. Som exempel kan nämnas att införandet av immunbiologiska metoder för hormonbestämningar kunnat reducera behovet av direkta försök på levande djur.

Utnyttjandet av djur i den medicinska vetenskapen är inte begränsat till läkemedelsforskning eller annan toxikologisk prövning. Den experimentella kirurgin kan tas som exempel på ett av de många områden där användningen av försöksdjur knappast kan förväntas minska. Olika former av inplanterbara anordningar (konstgjorda leder, hjärtklaffar, impulsgivare för hjärtat etc.) måste utprovas på försöksdjur innan de inopereras på människa. Det kan knappast anses försvarbart att utföra dylika inplanteringar på sjuka människor innan det skett en noggrann utprovning på djur.

Med inskränkningen "i vissa fall" hävdas det i den aktuella riksdagsmotionen att det är utomordentligt svårt att etiskt försvara djurförsök. Utförligare kommentarer till detta påstående synes föga meningsfyllda. Det skulle bara aktivera debatten i en känslig fråga där olika tänkesätt påverkar moralen i olika riktning och där allt väsentligt redan sagts för mer än 100 år sedan i Claude Bernards "Introduktion till den experimentella medicinen". Det är medicinska fakultetens uppfattning att i själva grundfrågan rörande nödvändigheten att kunna bedriva djurexperimentell forskning ingenting väsentligt har förändrats sedan dess. Nu som då är den viktigaste förutsättningen för ökade kunskaper inom ett för mänskligheten i sin helhet så väsentligt vetenskapsområde som medicinen att försök utföres antingen på människa eller djur. Resultat som erhållits i rätt utförda försök på djur är oftast helt relevanta för människa och därför framstår djurförsök för flertalet som etiskt försvarbara. Vår nuvarande djurskyddslagstiftning med dess krav på kontinuerlig övervakning från hälsovårdsmyndigheternas sida samt medicinska forskningsrådets granskning av forskningsverksamheten ur etisk synpunkt torde utgöra en garanti för att de djur som utnyttjas till försök vid olika institutioner ej otillbörligen utsätts för lidande.

Veterinärhögskolan (25.4.1972)

Veterinärhögskolan biträder motionen och anför.

Motionen syftar till att minska behovet av försöksdjur. Det förtjänar därvid att påpekas att sådana framsteg redan till en del vunnits genom att vävnadsodling av virus i stor utsträckning kunnat ersätta virusodling på levande djur t. ex. vid framställning av vacciner. Ett steg i rätt riktning har således tagits. Enligt högskolans uppfattning kan försöksdjur dock aldrig helt ersättas av cellkulturer i den medicinska forskningen. Det är dock synnerligen angeläget, att en cellbank för forskningsändamål kommer till stånd.

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund (SDR) (28.4.1972)

SDR anför i sitt remissyttrande följande i vilket Svenska djurskyddsföreningen instämmer.

Ur djurskyddssynpunkt finns givetvis ingen principiell invändning mot en minskning av eller ett totalt förbud mot försöksdjur. För att närmare undersöka försöksdjursverksamheten publicerades på ledande plats i Sveriges Djurskyddsföreningars Riksförbunds tidskrift "Djurskyddet" nr 1971:2, 3 och 4 intervjuer i ärendet med dåvarande chefen för kungl. veterinärstyrelsen och föredraganden i djurskyddsärenden i samma styrelse. Dessutom tillfrågades samtliga institutionschefer, som huvudsakligen använder försöksdjur, med nobelpristagaren, professor Hans von Euler i spetsen, angående berättigandet av sådana försök.

Den medicinsk-biologiska forskningen, som i vårt land är beroende av experimentdjur, beviljas årligen ca 100 milj. Frågan är alltså ur folkhälsosynpunkt en väsentlig fråga. Vid undersökningar av läkemedel m. m. kräver lagen t. o. m. att förprov måste utföras på försöksdjur.

Forskarna framhåller också att vävnadsodlingar är "lika inadekvata som studieobjekt för t. ex. undersökningar av cirkulationsapparatus kontroll, centrala nervsystemets funktioner, hormonsystemets styrning osv." som om man skulle "försöka studera en flygmotors invecklade funktion genom att enbart utreda de i densamma ingående metallernas basala egenskaper". All ledande forskning i hela världen som arbetar med försöksdjur, är enhällig om att experiment på djur icke kan undvaras och att proven är av största värde för humanmedicinskt arbete.

Självfallet önskar djurskyddet att inga onödiga djurexperiment utföres och att alla pålagsamma försök undvikas i största möjliga utsträckning. Detta framhålles på forskningshåll att så är fallet. Statens medicinska forskningsråds försöksdjursnämnd tjänstgör numera även som en etisk nämnd. Rådets prioriteringskommittéer, som fördelar tillgängliga starkt begränsade medel, utför samtidigt en mycket ingående granskning av alla undersökningar. Skulle försöksdjur icke vara tillgängliga skulle detta medföra ett katastrofläge för massor av spädbarn, sjuka människor och andra.

Även om vi måste beklaga motionärernas delvis felaktiga argumentering, önskar vi helt instämma i deras förslag om en utredning av en cellbank för vidgat forskningsändamål och som bidrag till inskränkningar av försöksdjur, som både ur etisk och ekonomisk synpunkt är en svår belastning för den i sig helt nödvändiga forskningen.

*Bilaga 4***Yttranden över motionen 1972:748****Lantbruksstyrelsen (15.5.1972)**

Styrelsen avstyrker bifall till motionen 1972:748 då fog inte synes finnas för misstanken att inte djurens förhållanden i zoologiska affärer skulle kunna hållas acceptabla genom den löpande djurskyddstillsynen.

Styrelsen anför vidare.

Vården och behandlingen av djur i zoologiska affärer regleras av djurskyddslagen (219:1944) och av Kungl. Maj:ts med stöd av 8 § djurskyddslagen utfärdade kungörelse om offentlig förevisning av djur (486:1959). Fortlöpande tillsyn av affärerna utövas av hälsovårdsnämnden, som i vanlig ordning äger utfärda förelägganden, om så behövs vid vite, för innehavaren om vad han har att jakttaga ifråga om djurens skötsel. Enligt 3 § kungörelsen om offentlig förevisning är även polisman behörig företa besiktning i zoologisk affär.

Av naturliga skäl kan fordringarna på utrymme för djur i en zoologisk affär under en skälig, relativt kort lagerhållningstid inte ställas lika höga, som vid annan förevisning men i fråga om utfodring, renhållning o. d. finns ingen anledning pruta på gängse krav, vilket skall beaktas vid tillsynen.

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund (SDR) (28.4.1972)

SDR anför i sitt remissyttrande följande i vilket Svenska djurskyddsföreningen instämmer.

Enligt djurskyddslagen skall offentlig förevisning av djur stå under veterinärstyrelsens (numera lantbruksstyrelsens) särskilda tillsyn. Denna tillsyn skall utövas i samråd med övriga inom tillsynsområdet verksamma organ. Särskilda föreskrifter och centralt dirigerad övervakning förekommer endast vad avser travtävling, djurparker och verksamhet, som närmare regleras av lagen eller med stöd av denna utfärdade bestämmelser.

Det har otvivelaktigt förekommit missförhållanden inom det område som motionärerna berör, varför en skärpt kontroll kan vara nödvändig. Det synes emellertid fullt möjligt att åstadkomma denna inom ramen för nuvarande organisation. Hälsovårdsnämnderna bör emellertid i sitt övervakningsarbete få stöd i råd och anvisningar, som centrala myndigheter kan lämna. Detta är lämpligt bl. a. av den orsaken, att kunskaper och erfarenhet hos de kommunala tillsyningsmännen vanligen är koncentrerade till andra områden av djurhållning än till hållande av mer eller mindre exotiska sällskapsdjur.

En väl utbyggd och organiserad tillsyn bör snabbt kunna registrera förändringar, som inträffar i djurhållningen inom en kommun. Det finns därför ej anledning föreskriva tillståndsvång, särskilt som tillståndskravet knappast kan få en sådan utformning att det möjliggör förbud för person att syssla med djurförsäljning.

SDR föreslår att lantbruksstyrelsen erhåller uppdrag att lämna erforderliga råd och anvisningar till hälsovårdsnämnderna.

Yttranden över motionen 1972:750**Lantbruksstyrelsen (15.5.1972)**

Lantbruksstyrelsen avstyrker bifall till motionen 1972:750 och anför.

Motionärerna önskar en översyn av bestämmelserna för användning av djur för vetenskapligt ändamål "med beaktande av vad i motionen anförts".

I motionen anføres bl. a. att den kommande djurskyddstillsynen tarvar en grundlig upprustning,

att stulna djur säljs som försöksdjur,

att inköps- och försöksdjursjournaler förs på ett ofullständigt sätt,

att det är önskvärt med av staten auktoriserade djurleverantörer, samt

att skyldighet borde föreskrivas i kungörelsen om användning av djur för vetenskapligt ändamål för förbrukare av försöksdjur att lämna kontrolluppgift jämlikt 37 § taxeringstörordningen.

Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning är inget av ovannämnda önskemål av den arten att det bör föranleda den begärda översynen. Den i och för sig önskvärda upprustningen av den lokala tillsynen är en resursfråga, som hör hemma i annat sammanhang. Frågan om anskaffande av försöksdjur har behandlats av en särskild utredning, vars förslag behandlats av statsmakterna. Frågan synes lika litet som det föreslagna lämnandet av inkomstuppgift höra hemma i försöksdjurskungörelsen. Däremot avser föreskrifterna i denna om förändret av inköps- och försöksjournaler bl. a. att förhindra att stulna djur kommer till användning. Att journalerna förs ordentligt skall enligt kungörelsen kontrolleras av hälsovårdsnämnderna och underlåtenhet kan medföra böter. Bestämmelserna i detta avseende är enligt lantbruksstyrelsens uppfattning ändamålsenliga.

Relevant i sammanhanget torde endast vara motionärernas ogillande av den syn på användningen av djur för vetenskapligt ändamål, som kommer till uttryck i djurskyddslagen och försöksdjurskungörelsen, nämligen att djur *så vitt möjligt* skall skyddas mot lidande men att detta önskemål inte alltid helt kan uppfyllas under vetenskapligt arbete för människans bästa, varvid dock allt skall göras för att mildra lidandet. Enligt lantbruksstyrelsens uppfattning vilar dock den uppfattning lagen ger uttryck för på realistisk grund och anledning att ändra denna uppfattning saknas. Försöksdjurskungörelsen erhöll sin nuvarande lydelse så sent som 1971. Bestämmelserna om bedövning, smärtstillande medel etc. fyller sitt ändamål. Kontroll över att inte onödiga experiment utföres och även att djuren så långt möjligt skyddas mot lidande avses kunna ske bl. a. vid granskningen av försöksjournalerna. Länsveterinärerna har instruerats att i kommuner där stadsveterinär inte finns medverka vid hälsovårdsnämndens journalgranskning. Eventuellt påträffade tvivelaktiga experiment skall anmälas till lantbruksstyrelsen, som kan ta upp försöken ifråga till diskussion med medicinska forskningsrådet. På grund av den stora men enligt lantbruksstyrelsens uppfattning oberättigade misstro mot forskarna som råder inom viss opinion kan emellertid härutöver diskuteras inrättande av etiska kommittéer, som föreslås i motion 1972:1271, se styrelsens yttrande över denna.

Statens medicinska forskningsråd (2.5.1972)

Statens medicinska forskningsråd, som inhämtat yttrande i ärendet från rådets försöksdjursnämnd, instämmer i nämndens yttrande, vari anförs följande.

Försöksdjursnämnden har under sin verksamhet noga följt problemen kring användandet av djur för vetenskapliga experiment.

Försöksdjursnämnden tog omgående, efter det att den startat sin verksamhet, initiativet till förslaget om en bredare och bättre utbildning för såväl forskare som försöksdjurstekniker. Resultatet av nämndens arbete kan noteras i välbesökta forskarutbildningssymposier och ett flertal kurser efter SÖ:s kursplaner för försöksdjurstekniker. Det är försöksdjursnämndens uppfattning att en välutbildad personal är en av de viktigaste förutsättningarna för en från djurskyddssynpunkt godtagbar försöksdjurshållning.

Vidare har uppfödningstekniska spörsmål och kvalitetsfrågor rörande försöksdjur stått på försöksdjursnämndens program. Uppfödningseenheterna för försöksdjur vid Ytterby och Åkers Krutbruk i respektive Göteborgs Universitets och Förenade Fabriksverkens regi har stötts av försöksdjursnämnden, och MFR:s tidigare försöksdjursveterinär har medverkat i båda projekten. För vetenskaplig djurexperimentell verksamhet krävs att man har tillgång till väl definierade försöksdjur med känd bakgrund.

Vidare har försöksdjursnämnden stött försöksdjursassistenternas arbete på de olika universitetsorterna. Detta har underlättats och befrämjats genom MFR:s bidrag till kontraktsuppfödning av katt. Den uppföljning och märkning av uppfödda försöksdjur som sker under försöksdjursassistenternas uppsikt, är ett led i att söka nå obrutna kedjor från producent till konsument.

Försöksdjursnämnden har sedan en tid tillbaka ansett att kunskapen kring försöksdjursfrågorna borde samlas och drivas i form av ett svenskt försöksdjurscentrum. Ett sådant skulle verksamt bidra till att ytterligare förbättra och klargöra frågorna i arbetet med försöksdjur. Frågan om ett svenskt försöksdjurscentrum utreds nu i samarbete mellan MFR och UK Ä.

Under diskussioner om framtiden för det centrala uppfödningssprojektet av försöksdjur vid Åkers Krutbruk i FFV:s regi har nämnts att en departemental utredning skulle tillsättas för att granska hela den inhemska försöksdjursituationen.

Försöksdjursnämnden förordar sålunda att den utredning som redan arbetar inom MFR och UK Ä, ges vidgade befogenheter, eller att den närmare knyts till en eventuell kommande departemental utredning inom området.

Veterinärhögskolan (25.4.1972)

Styrelsen anför.

Under senare år har i Sverige en avsevärd förbättring av försöksdjurens ställning kommit till stånd. Statens medicinska forskningsråds försöksdjursnämnd har på ett förtjänstfullt sätt verkat för en bättre standard på försöksdjursverksamheten och för en humanare behandling av försöksdjuren. Nyligen har en konsulenttjänst i försöksdjursfrågor inrättats vid statens veterinärmedicinska anstalt och därmed har ytterligare ett stort steg tagits mot förbättrade förhållanden för försöksdjuren.

De vidtagna åtgärderna skapar emellertid inga absoluta garantier för att försöksdjuren skyddas mot otillbörligt lidande. Av denna anledning och under förutsättning att tillbörlig hänsyn tas till att i synnerhet den medicinska forskningen även i fortsättningen måste ha tillgång till försöksdjur tillstyrker veterinärhögskolan bifall till det av herr Werner m. fl. framförda förslaget om översyn av de bestämmelser, som avser användning av djur för vetenskapligt ändamål.

Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik

Se delegationens gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) (2.5.1972)

Se LRF:s gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund (SDR) (28.4.1972)

Se SDR:s yttrande över motionerna 1972:40 (bilaga 1), 1972:364 (bilaga 3) och 1972:1271 (bilaga 6).

Yttranden över motionen 1972:1271**Lantbruksstyrelsen (15.5.1972)**

Styrelsen tillstyrker bifall till motionen 1972:1271 vad avser etiska kommittéer vid forskningsanstalter men avstyrker motionen vad beträffar sådan kommitté vid lantbruksstyrelsen.

Styrelsen anför.

Motionärerna framhåller bl. a. att "så länge allmänheten inte genom representanter kan få insyn i djurförsöken finns det alltid en förtroendeklyfta, som gäller vad som *måhända* sker innanför de vetenskapliga institutionernas väggar".

Lantbruksstyrelsen, som inte delar misstron mot forskarna, kan intyga att den förekommer i mycket hög utsträckning. Tyvärr drabbar den också i samma utsträckning tillsynsmyndigheterna på alla nivåer, vilka misstänks stå i maskopi med forskarna för att dölja plågsamma djurförsök. Detta skapar olust hos de berörda, vilka naturligtvis, därom borde inga tvivel råda, i stort sett hyser samma önskan som den misstänksamma opinionen att behandla djuren så väl som möjligt. Undantagen härifrån torde inte vara procentuellt fler än djurplågarna bland befolkningen i övrigt.

Att inte onödigt plågsamma eller helt onödiga djurförsök äger rum söker tillsynen bl. a. kontrollera vid granskningen av försöksjournalerna. Institutionerna är skyldiga sända in dessa till hälsovårdsnämnderna en gång om året. Länsveterinärerna är instruerade att, där inte kommunen har egen veterinär, erbjuda sig att granska journalerna. Om de är tveksamma angående vissa försök skall de rapportera till lantbruksstyrelsen, som kan ta upp fallet med medicinska forskningsrådet. Det vore emellertid bättre om en liknande bedömning kunde göras redan vid planläggningen av försöken.

Lantbruksstyrelsen anser därför att en bättre förståelse för berörda frågor skulle kunna främjas genom inrättande av etiska kommittéer vid forskningsanstalter som använder djur för vetenskapliga försök. Däremot är styrelsen tveksam till inrättandet av en sådan kommitté vid lantbruksstyrelsen. Styrelsen sysslar ej med djurförsök. Sälunda skulle en kommitté av åsyftat slag endast kunna ha den funktionen att vara en rådgivande instans vid styrelsens bedömning av klagomål rörande djurförsök. I sådana ärenden inhämtas givetvis yttrande från berörd institution, varför en särskild kommitté hos styrelsen knappast är motiverad.

Statens medicinska forskningsråd (2.5.1972)

Statens medicinska forskningsråd har inhämtat utlåtande från rådets försöksdjursnämnd och anför följande.

Redan 1967 fanns det planer inom statens medicinska forskningsråds försöksdjursnämnd att nämnden skulle fungera som etisk kommitté i försöksdjursfrågor.

Som framgår av bifogade skrivelse¹ till ett flertal instanser, fungerar försöksdjursnämnden för närvarande som rådets etiska kommitté med huvudsaklig uppgift att bedöma av rådet bekostade försök på obedövade

¹ här ej bifogad

högtstående djur utöver sådana försök som gäller injektioner och provtagningar.

I den mån andra instanser utanför rådets verksamhetsområde vill taga försöksdjursnämndens kunnande i anspråk för etiska bedömanden är nämnden dock villig att medverka.

Rådet anser det mindre lämpligt att flera centrala etiska kommittéer tillskapas och förordar i stället en enda central etisk kommitté i försöksdjursfrågor med rådgivande uppgifter gentemot de lokala kommittéer som enligt rådets uppfattning bör inrättas vid de forskningsanstalter som jämlikt 1 § i kungörelsen av den 17 november 1944 undantagits från djurskyddslagens 12 §. Den centrala etiska kommittén skulle därutöver kunna vara referensorgan för de lokala och vid behov överta ärenden som hänskjutits av dessa för avgörande.

Statens medicinska forskningsråd anser att den inom rådet f. n. arbetande etiska kommittén i försöksdjursfrågor, dvs. dess försöksdjursnämnd, vari representant för Sveriges Djurskyddsföreningars riksförbund ingår, får fortsätta att fungera som en central etisk kommitté. Den bör dock i det avseendet förstärkas med dels en eller flera ledamöter från lantbruksstyrelsens veterinäravdelning, dels en ledamot från riksdagen så att kommitténs arbete ges tyngd och får önskad effekt.

Veterinärhögskolan (25.4.1972)

Veterinärhögskolan finner det angeläget, att etiska kommittéer av den typ, som motionärerna föreslår, inrättas vid alla de forskningsanstalter, vilka jämlikt 1 § i kungörelsen den 17.11.1944 undantagits från djurskyddslagens 12 §.

Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik

Se delegationens gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) (2.5.1972)

Se LRF:s gemensamma yttrande över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271 (bilaga 7).

Sveriges djurskyddsföreningars riksförbund (SDR) (28.4.1972)

SDR anför.

Vi önskar hänvisa till vårt uttalande till motionen 1972:40. Dessutom vill vi tillägga att statens medicinska forskningsråds försöksdjursnämnd numera även är konstituerad som en central etisk nämnd i försöksdjursfrågor. Kan försöksdjurskonsulentens avdelning inom UKÄ utvidgas bör detta gynna den etiska uppsikten. Inrättandet av universitetsveterinärer vid de olika lärosätena vore också mycket värdefullt ur denna synpunkt. Däremot kan en lekmannainsyn i de vetenskapliga institutionernas försöksverksamhet inte bidra till att det etiska kravet bättre beaktas. Förutsättningen för en lekman att kontrollera den allt mer invecklade forskningsmetodiken och djurens lidanden måste bedömas som helt

utesluten.

I stället hänvisas till våra förslag i våra uttalanden i samband med motionerna 1972:40, 41, 364, 567 och 1300.

Yttranden över motionerna 1972:40, 1972:44, 1972:750 och 1972:1271

Svenska läkaresällskapets delegation för medicinsk etik

Delegationen anför i huvudsak följande.

De angivna motionerna berör samma problemkomplex. I samtliga behandlas etiska frågor i samband med vetenskapliga djurförsök och i de tre förstnämnda därutöver frågor berörande tillsynen av djurskyddslagens efterlevnad.

När det gäller försök på människa har – såsom delvis framgår av motion nr 1271 – en allt effektivare organisation vuxit fram genom initiativ tagna av läkarföreningar, forskningsråd och fakulteter. Världsläkarförbundet har angivit vägledande normer, forskningsrådet fordrar etisk granskning för att projekt skall understödjas och fakulteterna, som äger personkännedom och en överblick över tillgängliga resurser, granskar genom sina etiska kommittéer de enskilda projekten. Läkaresällskapets etiska delegation, som har ett starkt lekmannainslag, följer utvecklingen och tar upp frågor av övergripande natur och vidare medicinsk räckvidd.

Delegationen delar uppfattningen att etiska aspekter bör beaktas i lika hög grad när det gäller djurexperiment som när det gäller försök på människa och att vägledande normer för djurexperiment bör – i den mån de icke redan finns – utarbetas. Detta bör kunna ske genom samarbete mellan sakkunniga instanser.

Delegationen delar vidare uppfattningen att det vid forskningscentra, där djurexperiment utförs, bör finnas nämnder med uppgift att ge råd och anvisningar när det gäller att på de enskilda forskningsprojekten tillämpa angivna riktlinjer.

I fakulteternas etiska kommittéer handläggs emellertid nästan uteslutande försök, som utförs på friska försökspersoner eller i samband med patientvård. Dessa kommittéer kommer att bli alltmer belastade och det vore därför icke lämpligt att till dem hänvisa även bedömningen av djurexperiment. De etiska värderingarna är vidare när det gäller humanförsök och djurförsök artskilda. En forskare – läkare som är lämpad att bedöma kliniska försök har i regel inte lika goda förutsättningar att göra de avvägningar, som bör ske vid bedömning av djurexperiment och tvärtom.

Väsentligt är att alla berörda forskare vid uppläggnen av djurexperimentella projekt lär sig att ta tillbörlig hänsyn till de etiska aspekterna. Vidare är det väsentligt att anslagsgivande instanser icke beviljar medel till djurexperiment, som inte fyller uppställda etiska krav, och att vetenskapliga tidskrifter icke antar uppsatser, som redogör för försök som från etiska synpunkter icke kan godtas.

Berörda forskare och djurskötare bör utbildas i djurvård och djurexperimentell teknik och försöksledaren bör ha sådan utbildning.

Med de goda erfarenheter delegationen har vad beträffar utvecklingen när det gäller humanförsök förordar den att man så långt möjligt söker bygga ut nu förefintliga organisation på frivillighetens väg. Tillsättandet av en djurens ombudsman är när det gäller vetenskapliga djurexperiment enligt delegationen icke påkallat.

Om det är riktigt att försöksdjur åtkommes på oärligt sätt bör givetvis åtgärder i möjligaste mån vidtagas för att förhindra att så sker.

Delegationen, som tidigare icke handlagt frågor beträffande djurexpe-

riment, är beredd att vidga sin verksamhet till att omfatta även principiella etiska frågor inom detta område.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) (2.5.1972)

Riksförbundet anför.

Avsikten är att inledningsvis redovisa LRF:s inställning i principfrågorna och att först därefter kommentera de enskilda motionernas sakinnehåll.

Som en allmän och självklar grundprincip för varje form av djurhållning bör gälla att all nödig omvårdnad om djurens välbefinnande såväl till fysisk som psykisk hälsa iakttas. Medvetet djurplågeri måste förhindras samt förekommande former av omedvetet djurplågeri motverkas.

Konsumenternas krav på förbilligade livsmedel får inte tillåtas att menligt påverka möjligheterna till en sund djurvård.

Den statliga jordbrukspolitiken är starkt inriktad på att främja en produktionsteknik som ger lägsta möjliga produktionskostnader. I detta syfte har strukturomvandlingen i olika avseenden påskyndats och statsmakterna har via sina rationaliseringsorgan genom rådgivning och ekonomiskt stöd medverkat till introduktionen av nya tekniska hjälpmedel och nya produktionsformer. De i detta sammanhang mest påtagliga förändringarna gäller anläggningar för storproduktion av animalier — i första hand broiler, ägg och fläsk.

Dessa effektivitetssträvanden har i flera avseenden kommit i konflikt med djurskyddssynpunkter. Vissa av statliga rådgivare rekommenderade tekniska anordningar har efter en tids användning blivit förbjudna, vilket självfallet inneburit förluster för enskilda lantbrukare. LRF anser det ytterst angeläget att den teknik som används inom jordbruket fyller alla de krav som ställs från djurskyddssynpunkt. Ny teknik bör ej introduceras förrän den prövats från denna synpunkt. Kraven vid nyetablering bör därför ställas så högt att djurskyddets intressen för överskådlig tid kan anses tillgodosedda.

LRF delar uppfattningen att flera inslag i den teknik som tillämpas vid stora anläggningar av fabrikstyp för animalieproduktion är tvivelaktiga ur djurskyddssynpunkt. LRF har också motsatt sig att statligt stöd skall utgå till sådana anläggningar.

Motionen 1972:44

I motionen föreslås att en djurens ombudsman inrättas med uppgift att tillse att bestämmelser i lagar och författningar, som rör djurskyddets olika grenar, efterlevs.

Beträffande LRF:s principiella inställning hänvisas till det inledande avsnittet.

Den tillsyn över djurens vård och behandling som hälsovårdsnämnd har att utöva enligt djurskyddslagen bör enligt LRF inte kompletteras med ett djurens ombudsmannaämbete. I stället bör gällande anvisningar kompletteras med regeln att hälsovårdsnämnd till sitt förfogande skall ha veterinär expertis, med vilken nämndens personal regelmässigt måste rådgöra i frågor som rör djurhållningen.

Motionerna 1972:750 och 1972:1271

Motionerna behandlar frågan om användandet av djur för vetenskapliga ändamål, varvid en översyn av bestämmelserna på området begärs. I motion 1271 betonas särskilt behovet av att etiska kommittéer för bedömning av djurförsök vid forskningsanstalter tillsätts.

Beträffande LRF:s principiella inställning hänvisas till det inledande avsnittet.

Forskningen har ett klart behov av levande material av olika slag för att kunna utföra nödvändiga experiment. Det är svårt att inse hur detta behov skulle kunna tillgodoses om man inte skulle få använda djur av olika arter.

Dessa experiment bör givetvis företas på ett sådant sätt att djuren åsamkas minska möjliga lidande, både psykiskt och fysiskt. Vidare bör även beaktas att djurens normala beteende inte onödigtvis störs eller ändras under fångenskapen.

LRF anser att det finns fullgod anledning att hysa förtroende för den personal som omhänderhar de experimentella djurförsöken. Den ofta långa erfarenheten av vetenskapligt arbete, som finns representerat hos denna personalkategori, är en god garanti för att precision och noggrannhet iaktas vid varje försök. Det finns ej skäl att ifrågasätta dessa forskares förmåga att bedöma det lämpliga i olika experimentella ingrepp. Det kan ingalunda förutsättas att ledamöterna i de föreslagna etiska kommittéerna skulle ha bättre omdöme än de forskare som arbetar med djuren eller de som nu utövar tillsyn av djurskyddslagens efterlevnad.

Vad gäller införskaftet av försöksdjuren anser LRF att problematiken kring de oegentligheter, som därvid sägs förekomma, inte bör sammanblandas med frågan om djurens behandling vid de experimentella försöken.

Självfallet måste varje form av illegal handel med djuren stoppas samt godtagbara lösningar sökas för att säkra forskningens behov av försöksdjur.

Motionen 1972:40

Motionen syftar till att åstadkomma ett effektivt skydd mot djurplågeri. Detta anses kunna ske genom följande åtgärder:

1. Orsakande av djurplågeri bestraffas oavsett uppsåt.
2. De vetenskapliga experimenten med försöksdjur överses.
3. Bestämmelserna om kontroll av lagens efterlevnad skärps.
4. Tillsättandet av en djurens ombudsman.

Beträffande LRF:s principiella inställning hänvisas till det inledande avsnittet.

Förslagen under punkterna 2–4 har behandlats var för sig i yttrande över motionerna nr:ris 44, 750 och 1271.

Vad gäller frågan om bestraffning av djurplågeri anser LRF att det inte finns anledning ändra nuvarande formulering i lagen. Kravet att endast uppsåtliga brott skall straffas är en huvudprincip i straffrätten. Det bör därför föreligga starka skäl för att beträffande någon brottstyp upphäva uppsåtskravet. Djurplågeri är hos oss varken så frekvent eller svårartat att det finns anledning till en så kvalificerad undantagsbehandling som den i motionen yrkade. Det däri andragna exemplet är ett sju år gammalt underrättsavgörande som att döma av motionens brottsreferat aldrig skulle ha stått sig om det överklagats. Representativare är Göta Hovrätts dom 19.3.1971 i mål B 429/70, varemot Högsta Domstolen vägrade

fullföljdstillstånd (beslut SB 1142, 3.11.1971), där det ansågs föreligga djurplågeri när en lösdriiftsbädd konstaterats under 5 veckor ha varit mer eller mindre missskött. Djurägaren måste enligt hovrätten antas ha förstått att djuren utsatts för allvarligt lidande under längre tid. Detta är en prejudicerande uppsåtsbedömning som tillfredsställer alla rimliga krav i fråga om brottsansvar.

Även i fråga om djurplågeriregelns krav att lidandet skall tillfogas djuren otillbörligen, ger det berörda prejudikatet stöd för långtgående djurskyddsönskemål. I domen godtogs nämligen djurägarens påstående om halmbrist men han ansågs trots detta ha otillbörligen tillfogat djuren lidande. Han borde enligt hovrätten ha ordnat djurhållningen i annan form. Då det gällde 60 djur under februari månad skulle en omläggning ha krävt uppförande av en ny byggnad. De därav följande kostnader ansåg domstolen ej så ursäktande att djurhållningen borde bedömas som tillbörlig.

Yttrande över motionerna 1972:40 och 1972:44**Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA) (27.4.1972)**

SVA anför bl. a.

Ad 1. SVA har i yttrande över en av herr Henmark förra året väckt motion (1971:78) rörande översyn av bestämmelserna om användning av djur för vetenskapliga ändamål anfört att mera vore att vinna i motionens syfte genom åtgärder på andra områden än på lagstiftningens. I det fallet hänvisade SVA till bl. a. ett ökat stöd åt strävandena att utveckla användandet av cellkulturer samt till en fortsatt upprustning av de resurser, som nu börjat tillskapas för att i praktiskt handlande förbättra uppfödningen, skötseln, hälsotillståndet och anskaffningen av försöksdjur. SVA är fortfarande av den meningen att man över hela djurskyddsfältet kan åstadkomma bättre förhållanden med användande av de nuvarande bestämmelserna, den nuvarande forskningsapparaten och de existerande kontrollorganen och att åtgärder av dessa slag skall ha prioritet framför en revision av lagstiftningen. Därtill skall återkommas i det följande.

Vad ovan sagts betyder givetvis inte att SVA motsätter sig en översyn av gällande bestämmelser utan är endast en vägning mellan olika insatser för att främja vårt djurskydd. Av de i motionerna väckta tankarna i fråga om djurskyddslagstiftningen vill anstalten instämma i vad herr Henmark m. fl. säger i motion 1972:40 i uppsätsfrågan. Även om frågan om uppsåtets betydelse för straffutmätningen enligt BrottsB 16:13 i första hand är av juridisk natur, synes det även från veterinärmedicinsk synpunkt vara motiverat att djurplågeri bedöms och bestraffas som sådant oavsett uppsåtet.

Ad 2. Mycket central blir frågan, hur djurplågeribegreppet definieras och vilka kriterier, som finns på djurplågeri. Ett självklart mål bör vara att åstadkomma objektivast möjliga kriterier. I många fall har de närmast ansvariga för dessa bedömanden, nämligen veterinärerna och veterinärmyndigheterna, sådana objektiva kriterier att grunda sina bedömanden på. I andra fall saknas sådana eller finns skiljaktiga åsikter om deras relevans. Det är av stor vikt att forskningen (och därmed undervisningen) på detta område får sådana resurser att förbättrade och möjligast invändningsfria kriterier på vad som är djurplågeri kan åstadkommas, och att dessutom bl. a. de miljökrav kan preciseras, som måste tillgodoses för att ge god hälsa och trivsel för djuren. Denna forskning är som så mycket annat tvärvetenskaplig. Veterinärmedicinen har självfallet en central plats i dessa sammanhang under medverkan av husdjursvetenskap, etologi (beteendeforskning) m. fl. SVA vill starkt understryka behovet av denna forskning och särskilt peka på de insatser som på senare år gjorts i fråga om forskningen på husdjurshygienens område och på försöksdjursområdet. Det är viktigt att denna forskning, som är förlagd till Veterinärhögskolans institutioner för husdjurshygien och sjukdomsgenetik Skara-avdelning respektive till statens veterinärmedicinska anstalt får ökat stöd.

Ad 3. SVA vill helt instämma i vad herr Henmark m. fl. säger i motion 1972:40 om behovet av skärpt kontroll i fråga om efterlevanden av djurskyddslagarna. Detta är i första hand en fråga om att göra hälsovårdsnämndernas handläggning av djurskyddstillsynen mera effektiv genom utbildning av tillsynsmän och genom förbättrad tillgång på

experter ute i regionerna. SVA vill i det sammanhanget särskilt peka på det av veterinärväsendeutredningen i dess betänkande "Veterinärdistriktsindelningen m. m." (SOU 1971:3) framförda förslaget om regionala djurslagsspecialister. Med de stora olikheter i fråga om djurhållning och djurhälsa, som råder mellan olika djurslag, är det av särskilt värde att ha tillgång till djurslagsspecialiserad expertis i djurskyddsfrågor. Vad här sagts om hälsovårdsnämnderna betyder att en kontrollinstans liknande den som herr Werner och Clarkson efterlyser i en vid innevarande års riksdag väckt motion 1972:567, ehuru med delvis andra uppgifter, redan finns men att den är i stort behov av effektivisering.

I frågan om tillsyn och kontroll av efterlevnaden av de olika djurskyddslagarna har i motionerna 1972:40 och 44 framförts ett förslag om inrättandet av en djurens ombudsman. Enligt SVA:s uppfattning har detta förslag låg prioritet i jämförelse med de övriga av anstalten anförda behoven av resursförstärkningar i syfte att förbättra vårt djurskydd. Såvitt SVA bedömer saken bör f. ö. genom riksdagens nuvarande ombudsmän ev. förekommande missförhållanden i vissa fall kunna beivras. Gemensamt för de av anstalten här ovan föreslagna åtgärderna är en strävan att skapa en så sakligt riktig grund som möjligt för handläggningen av djurskyddsfrågorna på de administrativa grunder, som redan existerar.

